

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«İdjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviième ANNÉE

15 Février 1932

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca
İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 339

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi yedinci sene

15 Şubat 1932

Ba'zıları için, din, 'ilmden fazla bir şeydir, ba'zıları için ise din, yalan bir 'ilmdir [Pseudo science dir.]

Bütün İdéalist ler, Strauss lar, Renan lar, Matthew ler, Arnold lar, dinlerde musaffa idé-alisme lerinin tohumlarını bulurlar ve pek samimî olduklarını bizzat söylemiş olsalar istih-zakâr görüne bilecek bir hürmetle, dinlerin önünde eğilirler. Dinlerde, zekâyı beşerin en necib ve en cavidanî olarak husule getirmiş olduğu şeyi görürler! Muhakkık zekâlar bil-'aks, Auguste Comte ile, dinlerin neş'etinde, «Fétichisme» in ya'nî but perestliğin kaba i'ti-kadlarından başka bir şey görmezler.

Görülüyor ki, dinlerin menşe'i mes'elesi, bu gün vaz' olunduğu yeni şekil altında yine 'aynî derecede müşkil kalıyor; vaktile dinlerin vahy eseri yahud tabi'î olub olmadığını insan cayı su'al buluyordu; bu gün dinin hakiki tabi'ate muvafık olub olmadığı, 'aklın bir dalaleti eseri olub olmadığı, izah ederek 'ilmin tashih ettiği zarurî bir galatı rü'yet olub olmadığı ve hulâsa, esatirî ve Symbolique [timsalî] dinler ilâhının, büyütülmüş bir sanem olub olmadığı su'al edilmeye kadar varılıyor.

I - Bir kaç sene evvel, dinlerin Posivistce

nazariyyesi muzaffer olmaya pek yakın görü-nüyordu. [1] Bir çokları, bütün netayicini istih-rac etmeksizin, bu nazariyyeyi kabul etmişlerdi. bu ânda, bu nazariyye şiddetli i'tiraza uğra-mışdır; mu'adelenin ma'lumlarına yeni 'unsur-lar idhal edildi; mes'ele yeni bir tedkika tabi-tutulmalıdır.

Dinin « Positiviste » ler tarafından ihlâl edilen afâkî ve 'aklî seciyyesini kurtarmak için ez cümle M. Max Muller, 'adeta nevmidâne bir cehd sarf etdi. [2]

Temamen ayrı bir nokta'î nazar alarak H. Spencer dahi, **Sociologie** sinde, Fetichisme i yahud « Naturisme » i, dinin esası gibi nazarı i'tibara alan nazariyyeleri tenkid ediyor.

J. M. Guyau

[1] Bu nazariyyeyi Vacherot gibi ba'zı spritualist ler tarafından kabul edilmiş yahud aşağı yukarı kabul edilmiş buluruz. **La Religion** (Paris 1869)

[2] **L'origine et le développement de la religion étudiée à la lumière des religions de l'Inde** adile İ. Darmesteter tara-fından İngilizce den Fransız caya terceme edilen ve Re-inwald tarafından 1 cild olarak 1879 da basılan kitaba bakın.

EDEBİ TAHLİL

MEVLANANIN RÜBA'İLERİ

Hasan Âli Bey hakikati ve 'ilmi sever. Hakikatin ve 'ilmin hidmetkârî olmak cah ü celaline malikdir. **Mevlananın Ruba'ileri** güzel terceme edilmiş ve ba husus hayli isa-betle seçilmiştir. Mevlananın ruba'ilerinin 'adedi Hayyamın ruba'ilerinin belki on mislidir. Kemiyet i'tibarile galibdir, fakat keyfiyyet i'tibarile fa'ik değildir. Hayyam ın ruba'ile-rinde başka neş'e ve başka keskinlik vardır. Hele (Hayyam) ın mali olduğunda hiç şübhe olmayan rüba'ilerde bir elmas suyu ve sesi vardır. Bir istihzasi vardır ki yakar. Mevlana büyüktür, Mevlana büyük 'aşıktır ve büyük

'ariftir. Hayyam 'ilmin bu günkü ma'nasile 'ilm adamıdır. Hayyam Almanların Goethe sine benzer, fakat bunda Voltaire lik de vardır.

« اصل ترکست اگرچه هندی کوم »

diyen Mevlananın nağmelerinde Hind şa'iri Tagor un « Lyrisme » i vardır. Oscard Wilde in şimesi mahsudur. Fakat bu şime kendisini mahbese götürecektir kadar kuvvetli değil.

این مسقط ما ز بادۂ حیرانیت

وین بادۂ بجز در قدح سودانیت

تو آمدۂ که بادۂ من ریزی

من آن مستم که بادۂ ام پیدانیت.

diyen Mevlananın [Ivresse psychologique] dedi-

ğimiz Ruhanî sekri anlatdığı âşikârdır. 1899 da
Londres da yazdığım bir manzumeye

Bana humarı mü'ebbed veren bu camî tehi
mısra'ile başlamışdım. 'Ayni nevadır .

کر خوب نیم خوب پرستم باری
ور باده ندیم ز باده مستم باری

diyor; çok güzeldir. Güzelliğe bade te'sir ve
şükûhu vermek ne kadar incedir. Ve hakikaten
güzellerin ve güzelliğin verdiği mestinin yanında,
şerabın vere bileceği mestlik ne kadar hüküm-
süzdür !

Mevlananın lisanında , ana dililetekellüm
etmediğini anlatan bir ses var. Bu ses (Mes-
nevi) de daha çok duyuluyor. Rûba'ileri daha
seyyaldır.

FATİHA'NIN GÖNLÜMCE TERCÜMESİ

Rahmani Rahim Tanrımızın yüksek adıyla.

Allahadır allaha bütün hamdi cihanın .
Birdir o güzel Rabbi bu kevnin, bu mekânın .

Âlemler onun, yer yüzü, insanlar onundur ,
Yıldızlar onun, gökler onun, canlar onundur .

Her zerreyi besler, gözetir, öyle kerimdir ,
Sonsuzdur onun rahmeti, Rahmani Rahimdir .

Ey din gününün mâliki ! karşında çöküp diz,
Yalnız sana, yalnız sana, hayran , taparız biz .

Senden dileriz yardımı, sen ruha mu'în ol ,
İlham ederek doğruyu göster bize sen yol .

Sevdiklerinin gittiği yoldur bize matlup .
Hısmın eder elbette dalâletleri mağlup .

Biz lûtfuna her gün sığınıp yalvarırız ki
Avarelerin olmayalım biz de şeriki .

Mütercimi : Fuat Hulûsi

از عشق تو کستم ارغنون عالم
وز زخمه تو فاش شده احوالم ،
ما نندۀ چنگ شد همه اشکالم
هر پرده که میزی مرا مینالم

Ruba'isi gibi ince ve hisli ruba'ileri az
değildir .

Bunların tercemelerini vermiyorum. Kitabda
tercemeleri vardır ve kusursuzdur.

Kitabın sonunda Mevlana Celâleddinin ha-
yat ve eserleri hakkında verilen ma'lumatın
kusuru şudur ki, pek kısadır. Bu lahika biraz
daha geniş tutula bilirdi ve pek eyi olurdu .
Hasan Âli Bey oğlumuzun himmetinden bunu
yine bekleriz ve beklerken kendisini tebrik
ederiz.

AB. Dj.

HATİRALARIM

Zirâat nâzırının garîp bir cevabı
ve

Bu cevabı mucib olan daha garîp bir Komedi

Her nekadar Müdür , Müfettiş ünvanları ile
zirâat me'murları bulunan Musul , Manastır ,
Bursa, Sivas ve Tırabizon vilayetlerinde zirâat
mekteplerinin arâzisinde veya nümûne tarlala-
rında , çiftliklerinde bizim câhil köylülerden
daha eyi, hiç olmazsa onlar gelip geçerken
gördükçe gülmeyecekleri derecede olsun bir
mahsul yetiştirildiğini veya zirâi san'atlerden
tâmîmi arzû edilecek bir nümûne vücade ge-
tirildiğini görmekle memnun olduğum vâki
değilsede , belki bittesâdüf nazari ve amelî
mâlûmâtıyla beraber ikdâm ve gayretle muta-
sıf birisi gelir ümidiyle Bağdada muvaslatım-
dan bir az sonra âtîdeki telğrafi zirâat nazırına
ve bir müddetden beri Babıâlide içtimâ etmekde
olan İrak ıslahatı (I) komisyonunun reîsine
çekdim :

« Bağdad vilâyeti, arâzisinin mâlûm olan
vüsati ve hemen her nevî zirâate kabiliyeti ile